

verset a *Novum Testamentum* 3. kiadásába visszavenni. Erasmus Újszövetségét 1557-ben Wagner Bálint Brassóban kiadta.

³³ *De Trinitatis erroribus libri Septem* (1531); *Dialogorum de Trinitate duo, de justitia regni Christi, capitula quator* (1532); *Christianismi Restitutio* (1553).

³⁴ Az 1574-ben írt *Catechesis Christiana dierum 12*, kéziratos munka másolatban, a Toroczkai Máté (unitárius püspök 1601—1616) kódexben maradt fenn; a Román Akadémia Kolozsvári Fiókjának könyvtára őrzi. Jelzete: Ms. U/A 1669. 1—314. Lásd: Benczédi Pál, *A volt kolozsvári unitárius kollégium könyvtárának kézirattáráról*, in: *Emlékkönyv Kelemen Lajos születésének nyolcvanadik évfordulójára*, Kolozsvár 1957, 38. és Pirnát, Anton, *Die Ideologie der Siebenbürger Antitrinitarier in den 1570er Jahren*, Bp 1961, 188—192.

³⁵ A *Disputatio Scholastica* c. művét Palaeologus 1575-ben írta; kéziratos másolatban, a Torockai Máté kódexben (459—531) és azonos szöveggel a Lisznyai Gyárfás (kolozsvári unitárius lelkész) kódexben maradt fenn (1—84)

³⁶ *De Christi cognomine*, Toroczkai Máté kódex. (742—767) 764.

³⁷ Pelagius, 360—420 között élt brit szerzetes; antropológiájában tagadta az eredeti bűnt, a bűnösség egyetemességét; hirdette, hogy minden ember természetes tehetségeivel és erőivel, a törvény és Jézus parancsainak követésével, üdvözülhet. Munkái közül fennmaradtak: *Eulogiae*, *De natura* és *De libero arbitrio*.

³⁸ *De Peccato*, Toroczkai Máté kódex (448—450); *De peccato originis*, Toroczkai Máté kódex (718—720).

³⁹ *Catechesis Christiana*, 277; uo. 392 és 277.

⁴⁰ *Adversus Pii V. proscriptionem Elisabethae reginae Angliae*, Bürger Bibliothek, Bern, 558. sz. kéziratos, 319—320. lásd Szczycki, L. 386. sz. lábja.

⁴¹ Lásd: *De magistratu* és *Defensio verae sententiae de magistratu politico* c. kéziratos munkáit.

⁴² *De bello sententia*, 32 és 47.

Dr. KOVÁCS LAJOS

JELENTÉS

az Amerikai Egyesült Államokban tett
június 6. és 26. közötti látogatásról

Dr. Eugene Pickett, az északamerikai unitárius univerzalista egyház elnöke és felesége meghívtak, hogy feleségemmel együtt az ottani egyház Georgia állam Atlanta városában tartandó évi gyűlésén részt vegyünk. Ugyanakkor hasonló meghívást kapott dr. Ferencz József unitárius püspök is feleségével együtt.

Június 6-án együtt indultunk négyen repülőgépen Budapestről és egy svájci gépen utazva, Zürichben való átszállás után megérkeztünk Bostonba, az ottani egyház központjába. Végig Pickett elnök és felesége nagyon szívesen látott vendégei voltunk, akik részünkre mindenre kiterjedő, részletes, gazdag programot állítottak össze.

Öt napig a Parker House nevű szálloda 10. emeletén laktunk. Ez idő alatt meglátogattuk a híres Plymouth követ, ahol a zarándokok Ang-

liából jöve először szálltak partra. Látogatást tettünk a Boston környéki gyülekezetekben és egy sor olyan helyen, amelyek az amerikai szabadságharc történelmi emlékei, mint Lexington, Concord stb. Június 7-én az egyház havonként megjelenő lapjának, az Unitarian Universalist World-nek részletes interjút adtam. Az első vasárnap istentiszteletet végeztem a bostoni King's Chapel-ben, a legrégebbi észak-amerikai unitárius templomban, ahol egy konfirmációi ünnepélyen is részt vettem.

Június 11-én repülőgépen New Yorkba utaztunk, ahol két napon át Bruce Southworth-nek, a Community Church lelkészének a vendégei voltunk. Itt látogatást tettünk az ENSZ székházában és három unitárius templomban. Meglátogattuk Schneier Arthur főrabbit, az „Appeal of Conscience” nevű szervezet vezetőjét.

New Yorkból szintén repülőgépen az ország fővárosába, Washingtonba, ebbe a gyönyörű városba mentünk, ahol az unitárius egyház ENSZ megbízottja, Robert Alpern fogadott és kalauzolt. Délben a Capitolban, a képviselőház és szenátus épületében öt unitárius képviselő látott vendégül, akiknek érdeklődésükre tájékoztatást adtunk egyházunk életéről és országunk erőteljes béketevékenységéről. Utána megtekintettük a Washington, Lincoln és Jefferson emlékműveket, valamint a központi parkban nemrégiben létesített ún. vietnami emlékfalat, ahol fekete márványba vésvé olvasható annak az 55 000 amerikai katonának a neve, akik a vietnami háborúban életüket veszítették. Ez a város nagyszerű, rendezett voltával és tisztaságával nagyon jó benyomást gyakorolt ránk. Itt a főváros külső részében levő Vernon Mount egyházközsége és egy régebben kitelepült magyar származású család, Molnár Béla és felesége látott vendégül.

Washingtonból autón a Virginia államban levő Charlotteswille városába, a híres államelnök és unitárius, Jefferson szülővárosába mentünk. Itt meglátogattuk a Montacelli nevű helyet, Jefferson múzeummal átalakított, saját tervei szerint épített házát és gyönyörű környezetét. A második vasárnapon itt prédikáltam a Jefferson Memorial Church-ben. Innen a gyülekezet két tagja autón Virginia állam fővárosába, Richmondba vitt, amelynek nevezetességeit megtekintve, június 16-án repülőgépen Atlanta városába mentünk, ahol az egyház évi gyűlése egy héten át tartott. A Peach Free Plaza nevű 73 emeletes szálloda különböző helyiségeiben folytak le az összes gyűlések. Mi az 53. emeleten laktunk. Úgy volt programunk megszervezve, hogy minden ebédre és vacsorára az egyház valamelyik világi vagy egyházi vezető személyisége látott szívesen vendégül. Ez alkalmat adott arra, hogy régi barátok mellett új barátságokat köthessünk és az ottani egyház életéről tájékozódást szerezhessünk.

A gyűlésen mintegy 2500 személy, ebből 2200 szavazati joggal bíró egyháztag vett részt. A megnyitón kb. tíz perces beszédemben egyházunk nevében nagy tapssal jutalmazott köszöntő beszédet tartottam. Rajtunk kívül Európából dr. Roy Smith, Világszövetségünk elnöke és Diether Gehrman főtitkár vettek részt a gyűlésen. Úgy mi, mint a magyarországi kollegám és felesége a gyűlés egész ideje alatt megkülönböztetett figyelemben részesültünk.

A gyűlés egyik fő pontja a leköszönő elnök, dr. Eugene Pickett jelentése volt, aki részletes beszámolójában meglepedéssel állapította meg, hogy elnökségének ideje alatt az észak-amerikai unitárius univerzalista

egyház nem csupán tagjaiban gyarapodott jelentős mértékben, hanem anyagi és valláserkölcsi tekintetben is kiemelkedő eredményeket ért el. Hangsúlyozta, hogy az egyház vezetősége állandóan részt vett minden haladó jellegű társadalmi szervezkedésben, az apartheid politika elleni tiltakozásban és a béke megőrzéséért folyó következetes küzdelemben. Az előadó nagy ünneplésben részesült, melyet nagyszerű egyházépítő munkájával és haladó szellemével érdemelt ki. Utóda dr. William F. Schulz addigi alelnök, Pickett elnök régi munkatársa lett, aki kijelentette, hogy elődje szellemében kívánja az egyház életét irányítani. Az új elnök ígéretet tett, hogy a jövő év folyamán hivatalos minőségében meg fogja egyházunkat látogatni.

A gyűlés programjában szerepelt „A keleteurópai egyházak élete” című megbeszélés, amelyen mind a romániai, mind a magyarországi egyházak életéről részletes tájékoztatást adtunk, országunk erőteljes békemunkáját kihangsúlyozva. Általában megállapítottuk, hogy a hívek legnagyobb része a mi viszonyainkról és egyházunk életéről elég keveset tud, de érdeklődésük teljesen pozitív volt. Sok elhangzott kérdésre igyekeztünk megfelelő módon válaszolni.

A gyűlések szelleme végig pozitív volt. A résztvevők teljes egyhangúsággal fogadták el a fegyverkezés, főképpen pedig az atomfegyverkezés leghatározottabb elítélését. A gyűlés nyomatékosan felhívta a gyülekezetet, hogy minden erejükkel harcoljanak azért, hogy a béke veszélyeztetett ügye győzedelmeskedjék és az Egyesült Államok a fegyverkezés csökkentése és az atomfegyverek eltiltása tekintetében jusson mielőbb megegyezésre.

Ebben a tág körben két nagyhatású beszéd hangzott el. Az egyiket Andrew Young, néger politikus, Atlanta város jelenlegi polgármestere, az Egyesült Államok volt ENSZ követe tartotta. A másik nagysikerű előadónó a szintén néger egyetemi tanár, Shirley Chisholm, hosszú időn át a kongresszus tagja és általánosan ismert nagy békeharcos volt. Mindkét előadást a több mint 2000 létszámú hallgatóság hosszasan, lelkesen megtapsolta. A hozzászólások is kihangsúlyozták, hogy az észak-amerikai unitárius univerzalista egyház minden erejét latba vetve kell küzdjön a jövőben is a béke megőrzéséért, a szociális jogok, a társadalmi igazságosság minél teljesebb érvényesüléséért.

Az atlantai gyűlés után repülőgépen Philadelphiába utaztunk, ahol két napig az egyház egyik világi vezetőjének, Arnold Bradburdnak szívesen látott vendégei voltunk. A város nevezetességeinek és három unitárius gyülekezetnek a meglátogatása után megtekintettünk egy, az egyház tulajdonában levő szociális otthont, ahol ebéden is szívesen láttak.

Philadelphiából visszaérkeztünk Bostonba. Itt látogatást tettünk James Luther Adams ny. egyetemi tanárnál, az amerikai unitáriusok legnagyobb teológusánál, akivel én annak idején egy évig együtt tanultam Strassburgban.

Bostont elhagyva, Zürich és Budapest érintésével öt heti távollét után, július 2-án megérkeztünk Kolozsvárra.

Az elmondottakat összegezve elmondhatjuk, hogy az Egyesült Államokban látogatásunk eredményes volt. Igyekeztünk országunk jelenlegi életét becsülettel ismertetni és egyházunk életéről a valóságnak megfelelő pozitív képet rajzolni, valahányszor erre az Atlanta-i gyűlés folyamán, a gyülekezetek meglátogatása alkalmával, vagy baráti beszélgetéseink rendjén sor került.

BENCZŐ DÉNES

PŪNKÖSDI DIADAL

ApCsel 2,41

PŪnkösd van, a lélek diadalának és a keresztény egyház megalakulásának ünnepe. Győzelem és megújulás ünnepe. Most, amikor a lelkem fénnel és győzelmi dallamokkal telik meg, hálával gondolok a bátor tanítványokra, és felmérem azt a szellemi gazdagságot, amely ezt a bizonyágtételt követte. PŪnkösd magasságából egy pillanatra visszaneztek a múltra. Nem nagy időre, csak nagycsütörtök éjszakájára, mikor Jézus az Olajfák hegyén volt tanítványaival. Látom a drámai befejezést. Jézus a Gecsemáné kertben magányosan viaskodik, imádkozik, és a tanítványok alusznak. Megérkezik az elfogó csapat. Jézust megfogják és elviszik. Péter még próbálja védeni Mesterét, de nincs feljegyzés, hogy a többi tanítvány mit csinált. Elképzelésem szerint a fák mögé húzódtak, majd mikor Jézust elviszik, csendben, mellékutakon visszaosonnak a városba, menteni gyarló életüket. Pétert is hiába emlegetem, mert a hajnali kakasszóig háromszor megtagadja Jézust. Ūgy mutatkozik az esemény, hogy egy szép álom keserő ébredését látjuk. Csak ennyit ért Jézus szolgálata, bizonyágtévése a tanítványok előtt? — kérdezhetjük. Ismerve az események következményeit tudjuk, hogy a tanítványok gyáva megfutása szégyenérzést váltott ki lelkükben. Nem hagyta nyugodni, űzte, kínozta addig, amíg robbanásként tört ki lelkükből a bizonyágtévé vágya. Visszaállítani becsületüket saját maguk előtt és bizonyágot tenni az igazságról, amelyet Mesterüktől nyert szent örökségként űriztek.

Megindul egy folyamat lelkükben, amely később apostolokká teszi űket. Miként születnek a hősök, az apostolok? Elindulok hazulról és elhatározom magam, hogy ma hőssé változom, apostol leszek? Nem. Az élet teremtette helyzetekben támadhat fel bennem a hős jelleme, az apostolság vagy a gyávaság. Hogy mivé válok, azt a bennem levő lelki erők határozzák meg. Ugyanabban a helyzetben lehetek hős, apostol, vagy jellemtelen gyáva is. Az Olajfák hegyén a tanítványok gyávák, Jézus hős volt. A főpap udvarán Péter gyáva volt, Jézus hős. Pilátus udvarán a római helytartó és a tömeg gyáva, Jézus pedig hős volt. Tanúsítom, hogy a jellemet lehet és kell formálni, építeni és alakítani. A nagy lehetőségeket azonban az élet hozza.

A tanítványok számára ez a pillanat az aratás ünnepén érkezett el. A tanítványok mint egyszerű hívők mentek a templomba. Meg vágyok győződve, hogy csak a templomban találkoztak. Nem azzal a gon-